

РЕЦЕНЗИЯ

От: **проф. д-р Марияна Върбанова Божинова**
Стопанска академия „Д. А. Ценов” - Свищов
Научна специалност Икономика и управление

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *Икономика и управление (туризъм)* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №449/19.02.2025 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС.

Автор на дисертационния труд: **Данаил Алеков Джилджов**
Тема на дисертационния труд: **„Диагностициране приложението на управленското консултиране в туристическите агенции“**

1. Информация за дисертанта

Докторантът Данаил Алеков Джилджов се е обучавал по докторска програма към катедра „Икономика на туризма” при факултет „Икономика на инфраструктурата“ в УНСС по научна специалност Икономика и управление (туризъм), съгласно Заповед на Ректора на УНСС №1036/17.04.2019 г. Обучението е осъществено първоначално в редовна форма, след което тя е трансформирана в задочна, съгласно Заповед №1001/16.04.2019 г. на Зам.-ректора по НИД на УНСС, със срок на докторантурата до 02.04.2023 г. Впоследствие срокът на докторантурата е удължен с една година, а със Заповед №138/24.01.2024 г. на Зам.-ректора по НИДМС на УНСС срокът на докторантурата е прекъснат до 01.01.2025 г. Със Заповед на Ректора на УНСС №530/24.02.2025 г. Данаил Алеков е отчислен от докторантура с право на

защита на дисертационен труд, поради положително решение на обучаващата катедра за готовността за защита на дисертацията пред научно жури.

Висшето си образование докторантът е завършил в СУ „Св. Климент Охридски“ през 2014 г., специалност „Стопанско управление с английски език“, ОКС „бакалавър“, а през 2016 г. се дипломира в ОКС „магистър“, магистърска програма „Бизнес администрация – Стратегическо управление“. Данаил Алеков има над 10-годишен практически опит, придобит от работата му по проекти в различни институции: главен координатор в Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етнически малцинства; координатор в Столична община; експерт „Обществени поръчки“ в „Ла Фит“ ООД и други.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията представлява стройно, логическо и задълбочено изследване, което се състои от 191 страници основен текст, сполучливо подкрепени с графичен, табличен и обработен по подходящ начин емпиричен материал.

Дисертационният труд се отличава с *класическа структура*, съставена от увод, три глави, заключение, списък на използваната литература и 3 броя приложения (78 стр.). Разработката е нагледно илюстрирана посредством 7 таблици и 51 фигури.

Преценката ми, като рецензент, е, че *темата* на дисертационния труд се отличава с актуалност, практическа значимост и дисертабилност. Тя се обуславя от бурното развитие на туристическия бизнес в света и в България, в частност бизнеса на туристическите агенции, съпътстван от важни промени и предизвикателства след пандемията от Covid-19. Това налага адаптиране на дейността на туристическите агенции и предлаганите от тях продукти към новите предизвикателства, с помощта на управленско консултиране. Дисертационният труд анализира именно приложението на управленското консултиране в туристическите агенции. По мое мнение, в специализираната научна литература почти липсват мащабни научно-приложни изследвания по тази конкретна проблематика. Актуалността на темата е добре представена в увода на дисертацията.

Целта на дисертационния труд е «да изследва приложението на управленското консултиране в дейността на туристическите агенции в България». За постигане на целта са дефинирани 5 изследователски *задачи*, които кореспондират с поставената цел на изследването.

Обект на изследване са компаниите, които осъществяват туристическа агентска дейност.

Предмет на изследване са възможностите за внедряване на нови туристически продукти, чрез инструментите на управленското консултиране.

Основната *теза* на научния труд се основава на твърдението, че в условията на навлизането на иновации в туризма ролята на управленското консултиране нараства значително и чрез реализирането на целенасочени консултантски проекти туристическите агенции могат да задържат пазарните си позиции, като значително увеличат своята разпознаваемост и продажби в новата онлайн среда.

Считам, че целта, задачите и изследователска теза на разработката, като цяло, са добре формулирани, а обектът и предметът са ясно очертани.

В дисертационния си труд авторът демонстрира умения за умело боравене с научни понятия и придържане към научен стил на изложението.

Като цяло, правилно са маркирани някои ограничителни условия на изследването.

Използваната *литература* е поместена в списък от 66 заглавия (40 - на български и 26 – на английски език), който свидетелства за информираността на докторанта относно изследванията на конкретния разискван проблем както от български, така и от чужди автори. Литературните източници са анализирани и обобщени по необходимия за дисертационно изследване начин.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Структурирането и съдържанието на изследването намирам за логично и последователно.

Дисертационният труд съдържа теоретични, методологически и приложни аспекти, позиционирани в отделни глави на разработката.

Първа глава е с теоретичен и постановъчен характер, което е правилно. В нея задълбочено са изяснени теоретичните въпроси на турагентската дейност. Направен е преглед и анализ на развитието на туристическата агентска дейност и на тенденциите в туристическото предлагане и са изведени тенденциите, свързани с перспективите на туроператорската и туристическа агентска дейност.

Втора глава е посветена на управленското консултиране в туристическата агентска дейност. В първа и втора точка са изяснени същността и особеностите на управленското консултиране в туризма. Проследено е развитието на управленското консултиране в България, като е поставен акцент върху приложението на консултантската дейност при управлението на проекти.

В тази връзка е извършен анализ за финансирането на туристически дейности в периода 2014 – 2027 г. от фондовете на Европейския съюз.

Трета глава има практико-приложен характер. В нея са разработени два идейни консултантски проекта за внедряване на дигитални иновации и нови туристически продукти в туристически агенции и туроператори, осъществяващи и туристическа агентска дейност. За целта са проведени две анкетни проучвания за управленското консултиране на туристическите агенции, които идентифицират нуждата от разработването на подобни проекти. Като приложение към Трета глава е разработена техническа спецификация, която туристическите агенции могат да използват при нужда от възлагане на консултантски услуги за подобряване на онлайн присъствието им конкретно чрез инструментите на изкуствения интелект.

Докторантът демонстрира умения на изследовател, като акумулира, обобщава и анализира голямо количество информация, която е обработена с подходящи научни методи, въз основа на което той прави обосновани предложения.

Авторът демонстрира умения да систематизира, анализира и обобщава значителен по обем идеен и фактически материал за целите на своето изследване. Набраните емпирични данни не просто са представени, а обработени чрез съвременни методи.

При разработването на дисертационния труд е използван набор от научноизследователски *подходи и методи*, като: исторически, индуктивен и дедуктивен, анализ и синтез, сравнение, контент анализ, крос анализ, наблюдение и анкетен метод.

Достатъчно ясно и аргументирано докт. Данаил Алеков постига основната си изследователска цел и решава поставените изследователски задачи. По този начин той доказва и изследователската си теза.

По отношение на постигнатите научни и научно-приложни резултати може да се обобщи, че е налице своеобразен изследователски подход, избран от докторанта и успешно приложен за постигане на реални резултати при написването на дисертационния труд. Доказателства за наличието на тези резултати, освен в цялостната постройка на дисертацията, има обобщени и синтезирани в заключението.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Предложеният за оценка дисертационен труд притежава доказателства за научно-приложни резултати, представени като решения по изследваните

проблеми. Изведените в автореферата научни и приложни приноси отговарят на действителните приноси моменти в дисертацията.

Основните научни достойнства на дисертационния труд могат да се очертаят в следните насоки:

Първо, обогатяване на съществуващите знания за същността на туристическата агентска дейност и тенденциите и перспективите в нейното развитие, също и за особеностите на управленското консултиране в туризма, чрез задълбочено разглеждане, обобщаване, систематизиране, и нова насоченост на основни теоретични постановки /научен принос/.

Второ, систематизиране на информация и извършване на анализ на финансирането на туристически дейности в периода 2014 – 2027 г. от фондовете на Европейския съюз /научно-приложен принос/.

Трето, въз основа на емпирично изследване сред туристически агенции, чрез анкетен метод, са изготвени препоръки за разширяване използването на консултантски услуги от туристическите агенции /приложен принос/.

Четвърто, разработени са два идейни консултантски проекта за внедряване на дигитални иновации и нови туристически продукти в туристически агенции и туроператори, осъществяващи и туристическа агентска дейност /научно-приложен принос/.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представеният списък с публикации /6 научни доклада, от които 2 – в съавторство/, свързани с темата на дисертационния труд, е доказателство, че някои важни части от труда са станали обществено достояние и са получили научна оценка. Публикациите формират 50 точки, при минимално изискуеми 30 точки съгласно изискванията на ЗРАСРБ за придобиване на ОНС «доктор» и са следните:

1. *„Динамични и стационарни туристически програми“*, публикуван в „Сборник с доклади“ от Международна наuchнотехническа конференция на тема: „Туризмът в новото хилядолетие – състояние и перспективи“, изд. С.А. „Д.А. Ценов“, Свищов, 2019, стр. 124-132, ISBN 978-954-23-1764-7

2. *„Консултантските проекти за развитие на смарт туризма“* (Consulting Projects for Development of Smart Tourism), публикуван в „Сборник от Юбилейна международна научна конференция на тема: „Туризмът – отвъд очакванията“, изд. Издателски комплекс - УНСС., 2020, стр. 463-471, ISBN 978-619-232-296-0

3. *„Диагностициране приложението на управленското консултиране - съвременни практики и приложение в смарт туризма“*, Десета юбилейна международна научна конференция за студенти и докторанти „Инфраструктура: бизнес и комуникации“ към Факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС, изд. Издателски комплекс–УНСС, ISSN 1314-5061

4. *„Управленско консултиране в смарт туризма – въздействие и дизайн на туристическите услуги и декодиране на стилове на живот“* (Management Consulting in 46 Smart Tourism – Impact on the Design of Travel Services and Lifestyle Decoding), публикуван в Сборник от Трета Международна Конференция за Проучване в Мениджмънта (Proceedings of The 3rd International Conference on Research in Management), изд. Diamond Scientific Publishing, Прага, 2021, стр. 80-93, ISBN 978-609-485-209-1

5. *„Дигиталната инфраструктура – инструмент на управленското консултиране за развитие на смарт туризма“* (The Digital Infrastructure - A Tool of The Management Consulting for Development of Smart Tourism), публикуван в Сборник от Международна научно-практическа конференция „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, изд. С.А. „Д. Ценов“, Свищов, 8-9 ноември 2021 г., стр. 464-471, ISBN 978-609-485-209-1.

6. *„Приложение на изкуствения интелект в управленско консултиране в туризма“*, публикуван в Годишник на Висше училище по мениджмънт от XVIII-та Международна научна конференция на тема: „Информационни технологии в науката, образованието, бизнеса и туризма“, изд. ВУМ, Добрич, 11-12 юли 2022 г., стр. 90-98, ISBN 2367-7368.

6. Оценка на автореферата

Разискваните в дисертационния труд основни аспекти намират място в представения автореферат. Неговото съдържание кореспондира с основния труд, като представя в синтезиран вид изследвания проблем. Авторефератът е съставен от шест части, които включват: обща характеристика; структура; кратко съдържание; справка за приносите; списък на публикации по дисертационния труд и декларация за оригиналност.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

1. Изхождайки от становището, че няма свършен научен труд, считам, че докторантът би могъл да „засили“ критичния си поглед върху анализа на представените теоретични постановки по

изследваните в глава първа на дисертационния труд въпроси. Дисертацията би спечелила, ако всяка глава завършва с обобщаващи изводи, а не само първа глава.

2. Преди всичко в първа глава се наблюдават някои излишни описателни моменти, което е перманентен недостатък на начинаещите научни изследователи.

Интересната проблематика, разисквана в дисертационния труд, поражда някои въпроси. Бих желала докторантът да отговори на следните *въпроси*:

1. Каква е корелацията между програмите на Европейския съюз за финансиране на туристически дейности с бенефициенти туристически агенции/туроператори и оказваните консултантски услуги, свързани с тях?
2. Кой, според докторанта, са основните причини за ниския дял на ползвани консултантски услуги от туроператори и турагенти у нас?

8. Заключение

Дисертационният труд се характеризира с оригиналност на изследването. Той представлява определен принос към теорията и предимно към туристическата практика, отговаря на необходимите изисквания за разработване и написване, съгласно ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Това ми дава основание да предложа на почитаемото Научно жури да вземе ***положително решение*** за присъждане на образователната и научна степен “доктор” по икономика на докторант ***Данаил Алеков Джилджов***, за което аз ще гласувам с ***“Да”***.

15.03.2025 г.

Рецензент:
/проф. д-р Марияна Божинова/

R E V I E W

By: **Prof. Mariyana Varbanova Bozhinova, PhD**
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
Scientific specialty “Economics and management”

Regarding: Dissertation for awarding an educational and scientific degree **“Doctor”**
in scientific specialty *“Economics and management (tourism)”* at the
University of National and World Economy (UNWE)

Ground for presenting the review: Participation as a member of the scientific jury for
the defense of the dissertation work according to Order № №449/19.02.2025 of the
Vice-Rector for Scientific Research of the UNWE

Author of the Dissertation Work: **Danail Alekov Dzhildjov**
Topic of the Dissertation Work: ***Diagnosing the Application of Management
Consulting in Travel Agencies***

1. Information about the dissertation candidate

The PhD student Danail Alekov Dzhildjov studied under the doctoral program at the Department of Tourism Economics at the Faculty of Infrastructure Economics at UNWE in the scientific specialty of Economics and Management (Tourism), in accordance with the Order of the Rector of UNWE No. 1036/17.04.2019. The training was initially carried out in a full-time form, after which it was transformed into a part-time one, according to Order No. 1001/16.04.2019 of the Vice-Rector for Scientific Research of UNWE, with the term of the doctoral studies until 02.04.2023. Subsequently, the term of the doctoral studies was extended by one year, and by Order No. 138/24.01.2024 of the Vice-Rector for Scientific Research of UNWE, the term of the doctoral studies was interrupted until 01.01.2025. By Order of the Rector of UNWE No. 530/24.02.2025, Danail Alekov was expelled from doctoral studies with the right to defend a dissertation, due to a positive decision of the teaching department regarding the readiness to defend the dissertation before a scientific jury.

The PhD student completed his higher education at Sofia University "St. Kliment Ohridski" in 2014, "Business Management with English" specialty, "Bachelor", and in 2016 he graduated from "Master" "Business Administration - Strategic Management" master's program. Danail Alekov has over 10 years of practical experience gained from his work on projects in various institutions: chief coordinator at the Center for Educational Integration of Children and Students from Ethnic Minorities; coordinator at the Sofia Municipality; Public Procurement expert at "La Fit" Ltd and others.

2. General characteristics of the presented dissertation

The dissertation is a coherent, logical and in-depth study, consisting of 191 pages of main text, successfully supported by graphical, tabular and appropriately processed empirical material.

The dissertation is distinguished by a classical structure, consisting of an introduction, three chapters, a conclusion, a list of references and 3 appendices (78 pages). The work is clearly illustrated by 7 tables and 51 figures.

My assessment, as a reviewer, is that the topic of the dissertation is distinguished by its relevance, practical significance and dissertationability. It is determined by the rapid development of the tourism business in the world and in Bulgaria, in particular the travel agency business, accompanied by important changes and challenges after the Covid-19 pandemic. This requires adapting the activities of travel agencies and the products they offer to the new challenges, with the help of management consulting. The dissertation analyzes the application of management consulting in travel agencies. In my opinion, there is almost no large-scale scientific and applied research on this specific issue in the specialized scientific literature. The relevance of the topic is well presented in the introduction of the dissertation.

The *goal* of the dissertation is to "explore the application of management consulting in the activities of travel agencies in Bulgaria". To achieve this aim, 5 *research tasks* have been defined, which correspond to the stated aim of the study.

The *object* of research are the companies that carry out travel agency activities.

The *subject* of research are the possibilities for implementing new tourism products through the tools of management consulting.

The main *thesis* of the scientific work is based on the assertion that in the conditions of the introduction of innovations in tourism, the role of management consulting is increasing significantly and through the implementation of targeted consulting projects, travel agencies can maintain their market positions by significantly increasing their recognition and sales in the new online environment.

I think that the goal, objectives and research thesis of the work, in general, are well formulated, and the object and subject are clearly outlined.

In his dissertation, the author demonstrates skills in skillful handling of scientific concepts and adherence to a scientific style of presentation.

In general, some restrictive conditions of the study are correctly marked.

The *literature* used is included in a list of 66 titles (40 - in Bulgarian and 26 - in English), which testifies to the doctoral student's awareness of the research on the specific problem under discussion by both Bulgarian and foreign authors. The literary sources have been analyzed and summarized in the manner necessary for dissertation research.

3. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

I find the structuring and content of the research logical and consistent.

The dissertation contains theoretical, methodological and applied aspects, positioned in separate chapters of the work.

The *first chapter* is of a theoretical and prescriptive nature, which is correct. It thoroughly explains the theoretical issues of travel agency activity. It reviews and analyzes the development of travel agency activity and trends in tourism supply, and identifies trends related to the prospects of tour operator and travel agency activity.

Chapter two is dedicated to management consulting in the travel agency business. The first and second points clarify the essence and specifics of management consulting in tourism. The development of management consulting in Bulgaria has been monitored, with an emphasis on the application of consulting activities in project management. In this regard, an analysis has been carried out on the financing of tourism activities in the period 2014 - 2027 from European Union funds.

The *third chapter* is of a practical nature. It has developed two conceptual consulting projects for the implementation of digital innovations and new tourism products in travel agencies and tour operators, also carrying out travel agency activities. For this purpose, two questionnaire surveys on management consulting of travel agencies have been conducted, which identify the need for the development of such projects. As an application to chapter three, a technical specification has been developed that travel agencies can use when they need to commission consulting services to improve their online presence, specifically through artificial intelligence tools.

The PhD student demonstrates researcher skills by accumulating, summarizing, and analyzing a large amount of information that has been processed using appropriate scientific methods, based on which he makes substantiated proposals.

The author demonstrates the skills to systematize, analyze and summarize a significant amount of conceptual and factual material for the purposes of his research. The collected empirical data are not simply presented, but processed using modern methods.

In developing the dissertation, a set of research *approaches and methods* were used, such as: historical, inductive and deductive, analysis and synthesis, comparison, content analysis, cross-analysis, observation and survey method.

Danail Alekov achieves his main research goal and solves the research tasks set in a sufficiently clear and reasoned manner. In this way, he also proves his research thesis.

Regarding the achieved scientific and applied scientific results, it can be summarized that there is a unique research approach chosen by the doctoral student and successfully applied to achieve real results in writing the dissertation. Evidence for the presence of these results, in addition to the overall structure of the dissertation, is summarized and synthesized in the conclusion.

4. Evaluation of the scientific and scientific-applied contributions

The dissertation work proposed for evaluation has evidence of scientific and applied results, presented as solutions to the researched problems. The scientific and applied contributions presented in the abstract correspond to the actual contributions in the dissertation. The main scientific merits of the dissertation work can be outlined in the following directions:

First, enrichment of existing knowledge about the essence of travel agency activity and the trends and prospects in its development, as well as about the specifics of management consulting in tourism, through in-depth examination, generalization, systematization, and new direction of basic theoretical propositions /scientific contribution/.

Second, systematization of information and analysis of the financing of tourism activities in the period 2014 - 2027 from European Union funds /scientific-applied contribution/.

Third, based on an empirical study among travel agencies, using a survey method, recommendations have been prepared for expanding the use of consulting services by travel agencies /applied contribution/.

Fourth, two conceptual consulting projects have been developed for the implementation of digital innovations and new tourist products in travel agencies and tour operators, also carrying out travel agent activities /scientific-applied contribution/.

5. Evaluation of dissertation publications

The presented list of publications /6 scientific papers, of which 2 – co-authored/, related to the topic of the dissertation work, is evidence that some important parts of the work have become public knowledge and have received scientific evaluation. The publications form 50 points, with a minimum required of 30 points according to the requirements of the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria for acquiring the educational and scientific degree of "Doctor" and are as follows:

1. "Dynamic and stationary tourist programs", published in the "Collection of Reports" of the International Scientific and Technical Conference on the topic: "Tourism in the New Millennium - Status and Prospects", published by S.A. "D.A. Tsenov", Svishtov, 2019, pp. 124-132, ISBN 978-954-23-1764-7

2. "Consulting Projects for Development of Smart Tourism", published in "Proceedings of the Jubilee International Scientific Conference on the topic: "Tourism – Beyond Expectations", published by Publishing Complex - UNWE, 2020, pp. 463-471, ISBN 978-619-232-296-0

3. "Diagnosing the application of management consulting - contemporary practices and application in smart tourism", Tenth anniversary international scientific conference for students and doctoral students "Infrastructure: Business and Communications" at the Faculty of Infrastructure Economics of the UNWE, published by Publishing Complex - UNWE, ISSN 1314-5061

4. "Management Consulting in Smart Tourism – Impact on the Design of Travel Services and Lifestyle Decoding" , published in Proceedings of The 3rd International Conference on Research in Management, published by Diamond Scientific Publishing, Prague, 2021, pp. 80-93, ISBN 978-609-485-209-1

5. "The Digital Infrastructure - A Tool of The Management Consulting for Development of Smart Tourism", published in Proceedings of the International Scientific and Practical Conference "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century - Trends and Challenges", published by S.A. "D. Tsenov", Svishtov, November 8-9, 2021, pp. 464-471, ISBN 978-609-485-209-1.

6. "Application of Artificial Intelligence in Management Consulting in Tourism", published in the Yearbook of the Higher School of Management of the XVIII International Scientific Conference on the topic: "Information Technologies in Science, Education, Business and Tourism", published by VUM, Dobrich, July 11-12, 2022, pp. 90-98, ISBN 2367-7368

6. Evaluation of the abstract

The main aspects discussed in the dissertation work are presented in the presented abstract. Its content corresponds to the main work, presenting the research problem in a synthesized form. The abstract is composed of six parts, which include: general characteristics; structure; brief content; reference to the contributions; list of publications on the dissertation work and a declaration of originality.

7. Critical remarks, recommendations and questions

1. Based on the view that there is no perfect scientific work, I believe that the PhD student could "strengthen" his critical view on the analysis of the presented theoretical statements on the issues investigated in chapter one of the dissertation. The dissertation would benefit if each chapter ended with summarizing conclusions, and not just the first chapter.
2. First of all, in the first chapter, there are some unnecessary descriptive moments, which is a permanent drawback of novice scientific researchers.

The interesting issues discussed in the dissertation raise some questions. I would like the doctoral student to answer the following *questions*:

1. What is the correlation between the European Union programs for financing tourism activities with beneficiaries travel agencies/tour operators and the consultancy services provided related to them?
2. What, according to the doctoral student, are the main reasons for the low share of consultancy services used by tour operators and travel agents in our country?

8. Conclusion

The dissertation is characterized by originality of the research. It represents a certain contribution to the theory and primarily to the tourism practice, meets the necessary requirements for development and writing, according to the Act on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations for its implementation. This gives me reason to propose to the esteemed Scientific Jury to make a **positive decision** to award the educational and scientific degree of "Doctor" in Economics to doctoral student **Danail Alekov Dzhildjov**, for which I will vote "**Yes**".

15.03.2025

Reviewer:

/Prof. Mariyana Bozhinova, PhD/